

Powšitkowne wozjewjenje čłowječich prawow

Zjednočenych narodow wot 10. 12. 1948

Preambła

Dokelž twori płipóznaće wšěm čłonom čłowjeskeje swójby płisłušaceje dostojnosće a jich jenakich a njeparujomnych prawow zakład swobody, sprawnosće a měra w swěće,

dokelž stej njedopóznaće a znajechanje čłowječich prawow k aktam barbarstwa wjedłoj, kotrež su swědomje čłowjestwa hłuboko zranili, a dokelž je so wutworjenje swěta, w kotrymž spožči so čłowjekam, swobodnym wot stracha a nuzy, swoboda řečjenja a wěry, jako najwyše prócowanje čłowjestwa wozjewiło,

dokelž je bytostne, čłowječe prawa z knjejstwom prawa škitać, zo njeby so čłowjek k zběžkej płećiwo tyranstwu a potłóčowanju jako poslednjemu srědkej nuzował,

dokelž je bytostne, wuwice płećelskich počahow mjez narodami spěchować,

dokelž su ludy Zjednočenych narodow we wustawkach znowa swoju wěru do zakładnych čłowječich prawow, do dostojnosće a hódnoty čłowjeskeje wosoby a do runoprawosće muža a žony wobkrućili a wobzamknyli, socialny postup a lěpše žiwjenske poměry pła wjetšej swobodze spěchować,

dokelž su so sobustawske staty zawjazali, w zhromadnym džěle ze Zjednočenymi narodami powšitkowne respektowanie a zwoprawdjenje čłowječich prawow a zakładnych swobodow plesadzić,

dokelž je zhromadne měnjenje wo tutych prawach a swobodach plewšo wažne za połne spjelnjenje tutoho zawjazka,

proklamuje Generalna zhromadźizna

tute Powšitkowne wozjewjenje čłowječich prawow jako zhromadny ideal, kotryž ma so wot wšěch ludow a narodow docpěć, zo bychu kóždy jednotliwec a wšě organy towaršnosće tute wozjewjenje stajnje w pomjátku měli a so prócowali, płež wučbu a kubłanje respektowanie tutych prawow a swobodow spěchować a płež postupowace naprawy w narodnym a mjezynarodnym wobłuku jich powšitkowne a faktiske płipóznaće a zwoprawdjenje pola wobydlerstwa kaž sobustawskich statow tak tež tych jich nadknjejstwu podstějacych teritorijow zaručeć.

Artikl 1

Wšitcy čłowjekajo su wot naroda swobodni a su jenacy po dostojnosći a prawach. Woni su z rozumom a swědomjom wobdarjeni a maja mjezsobu w duchu bratrowstwa wobchadžeć.

Artikl 2

Kóždy je woprawnjeny, w tutym wozjewjenju proklamowane prawa a swobody wužiwać, a to bjez kóždehožkuli rozeznawanja, kaž po rasy, barbje,

splahu, řeči, religiji, politiskim abo druhim pšeswědčenju, narodnym abo socialnym pochodže, po zamóženju, narodže abo druhim statusu .

Dale njesmědža so žane rozdžěle činić na zakładže politiskeje, prawniskeje abo mjezynarodneje pozicije kraja abo teritorija, kotremuž wosoba pšisłuša, njedžiwajo na to, hač je njewotwisny, hač pod rukowacelstwom steji, hač njewobsedži swójske knježerstwo abo hač podleži někajkemu druhemu wobmjezowanju swojeje suwerenity.

Artikl 3

Kóždy ma prawo na žiwjenje, swobodu a wěstotu wosohy.

Artikl 4

Nichtó njesmě so w njewólnistwje abo robočanstwje dźeržeć; njewólnistwo a wikowanje z njewólnikami stej we wšěch svojich formach zakazanej.

Artikl 5

Nichtó njesmě so podćisnyć ćwělowanju abo surowemu, nječłowjeskemu abo ponižowacemu wobchadženju abo chłostanju.

Artikl 6

Kóždy ma prawo, wšudže jako prawakmany pšipóznaty hyc.

Artikl 7

Wšitcy čłowjekojo su pšed zakonjom runi a maja b jez diskriminaeije prawo na jenaki škit pšez zakon. Wšitey maja pawo na jenaki škit pšeciwo kóždej diskriminaciji, kotraž by pšedležace wozjewjen je zraniła, a pšeciwo pozbudžen ju k tajkej diskriminaciji.

Artikl 8

Kóždy ma prawo na skutkownu juristisku pomoe pola pšisłušnych nutłkostatnych sudnistwow pšeciwo jednanjam, kotrež jeho jemu po wustawje abo po zakonju pšistejace zakładne prawa ranja.

Artikl 9

Nichtó njesmě so swojowólnje zajeć w jatbje dźržeć abo z kraja wupokazać.

Artikl 10

Kóždy ma w połne; runoprawosći prawo na to, zo so wo jeho prawach a winowatosćach a wo kóždej pšeciwo njemu zapoloženj; chłostanskoprawnej skórbje pšez njewotwisne a njestranske sudnistwo sprawnje a zjawnje jedna.

Artikl 11

Kóždy chłostajomneho jednanja dla wobskorženy ma prawo na to, jako n jewinowaty plaćić, dołhož njeje jeho wina w zjawnynl jednanju, w kotrymž je wšě za swoje zakitowanje trěbne garantije mět, wotpowědujo zakon jej

dopokazana

Nichtó njesmě so dla jednanja abo zanjechnanja něčeho zasudzić, štož njebě w času, hdyž je so to stało, po nutłkokrajnym abo po mjezynarodnym prawje chłostajomne. Runje tak njesmě so žane ćeše chłostan je wuprajić hač te w času chłostajolnneho jednanja pľihrožene chłostanje.

Artikl 12

Nichtó njesmě swojowólnym zapľimnjenjam do swojeho priwatneho žiwjenja, swojeje swójby, swojeho bydlenja a swojeje korespondency abo njezakonskim škodam swojeje česće a swojeho mjena wustajeny być. Kóždy ma prawo na juristiski škit pľećiwo tajkim zapľimnjenjam a škodam.

Artikl 13

Kóždy ma prawo, so znutłka slata swobodnje pohibować a sej swoje bydlenje swobodnje wuzwolić.

Kóždy ma prawo, kóždy kra; inkluziwn je swój swójski kraj wopuścić a so do swojeho kraja wrócić.

Artikl 14

Kóždy ma prawo, w drunich krajach pľed pľescěhanjom azyl pytać a wužiwać.

Tute prawo njemóže so wužiwać w padže pľescěhanja dla ryzy njepolitiskicn zľóstnistwow abo jednanjow, kotrež ranja cile a zasady Zjednoćenycn narodow.

Artikl 15

Kóždy ma prawo na statnu pľisľušnosť.

Nikomu njesmě so jeho statna pľisľušnosť swojowólnje sćazać ani zaprajić prawo, swoju statnu pľisľušnosť změnić.

Artikl 16

Mužojo a žony w žeńtwykmanej starobje maja bjez wobmjezowanja na zakładže rasy, statne je pľisľušnosće abo religije prawo, do mandželstwa .stupić a swójbu založiť.

Woni maja jenake prawa pľi zmandželenju, w mandželstwje a pľi rozwjazanju mandželstwa.

Zmandželenje smě so jenož w swobodnej a dospołnej pľezjednosći pľichodneju mandželskeju stać.

Artikl 17

Kóždy ma prawo, sam abo zhromadnje z druhimi wobsydstwo měć.

Nichtó njesmě swojowólnje swoje wobsydstwo zhubić.

Artikl 18

Kóždy ma prawo na swobodu mysłow, swědomja a religije; tute prawo wopłija swobodu, swoju religiju a swój swětonahlad změnić, kaž tež swobodu, swoju religiju abo swój swětonahlad sam abo w znromadnosći z drunimi, zjawnje abo priwatnje płez wučbu, praktikowanje, božu službu a wobkedžbowanjc nabožnych naložkow zwuraznić.

Artikl 19

Kóždy ma prawo na swobodu měnjenja a wuprajenje měnjenja tute prawo wopłija njehaćenu swobodu měnjenja a swobodu, sej njedźiwajo na statne hranicy informacije a ideje ze srědkami kóždehožkuli razu wobstarać, płijimować a dale dawać.

Artikl 20

Kóždy ma prawo na swobodu zhromadźnja a zjednoćenja za měrliwe zaměry.

Nichtó n jesmě so nuzowač, zjednoćenstwu płisłušeć.

Artikl 21

Kóždy ma prawo, so płì rjadowanju zjawnych naležnosćow swojeho kraja njeposrědnje abo płez swobodnje wolenych zastupjerjow wobdźělić.

Kóždy ma pod jenakimi wuměnjemi prawo na płistup k zjawnym zastojnstwam w swojim kraju.

Wola ludu tworì zakład za awtoritu zjawneje mocy; tuta wola dyrbi so zwuraznić płez so wospjetowace, woprawdźite, powšitkowe a rune wólby, kotrež wotměwaja so z tajnym wotedaćom hłosow abo po tomu runohódnym swobodnym wólbny modusu.

Artikl 22

Kóždy ma jako čłon towaršnosće prawo na socialnu wěstotu a móže płez nutłkostatne naprawy a mjezynarodne zhromadne džěło wobkedžbujo organizaciju a pomocne srědkì kóždeho stata wužiwać za swoju dostojnosć a swobodne wuwice swojeje wosobiny njeparujomne hospodarske, socialne a kulturne prawa

Artikl 23

Kóždy ma prawo na džěło, na swobodnu wólbu powołanja, na płiměrjene a spokojace džělowe wuměnenja kaž tež na škit płećiwo bjezdžěłnosći.

Wšitcy čłowjekojò maja bjcz kóždeje diskriminacije prawo na jenaku mzdu za jenake džěło.

Kóždy, kiž džěła, ma prawo na sprawne a płihódne zarunanje džěła, kotrež jemu a jeho swójbjje čłowjeskej dostojnosći wotpowědowacu eksistencu zawěsća a kotrež ma so, jeli trjeba, z druhimi socialnymi škitnynli napravami dopjelnić.

Kóždy ma prawo, za škit svojich zajimow džěłarnistwa załožiť a tajkim płistupić.

Artikl 24

Kóždy ma prawo na džěłowe płestawki a swobodny čas inkluziwnje płiměrjene wobmjezowanie džěłowego časa kaž tež na prawidłowny plăćeny dowol.

Artikl 25

Kóždy ma prawo na za swo ju strowotu a derjeměće a tu swojeje swójby płiměrjeny žiwjenski standard, inkluziwnje dosahace zežiwjenje, drascenje, bydlenje, lěkarske zastaranje a trěbne socialne poslužby, kaž tež dale prawo na wěstotu w padže bjezdžěłnosće, chorosće, inwalidity, zwudowjenja staroby abo druheje straty swoich zežiwjenskich srědkow płez njezawinowane wobstejnosće.

Maćerje a džěći maja prawo na wosebitu pomoc a podpěru. Wšěm džěćom, mandželskim a njemandželskim, płisteji jenaki socialny škit.

Artikl 26

Kóždy ma prawo na kubłanje. Wučba dyrbi znajmjeńša w elementarnym abo zakładnym schodženku darmotna być. Elementarna wučba je obligatoriska. Fachowo- a powołanskošulska wučba dyrbi powšitkownje płistupna być, a wysokošulska wučba dyrbi wšěm wotpowědnje jich kmanosćam na jenake wašnje wotewrjena być.

Kubłanje dyrbi na počne rozwiće čłowjeskeje wosobiny a na sylńenje respektowanja čłowječich prawow a zakładnych swobodow wusměrjene być. Wone dyrbi zrozumjenje, tolerancu a płěcelstwo mjez wšěmi ludami a wšěmi rasowymi abo nabožnymi skupinami spēchowac a džěławosć Zjednoćenych narodow za zdžerženje měra podpěrować.

Starši maja přenjorjadne prawo družinu kubłanja wuzwolić, kotrež ma so jich džěćom posrědkować.

Artikl 27

Kóždy ma prawo, so na kulturnym žiwjenju zhronladnosće swobodnje wobdžěleć, so nad wuměłstwami wjeselić a na wědomostnym postupje a jeho wudobyćacn džěl brać.

Kóždy ma prawo na škit duchownych a matericelnych zajimow, kotrež wurastuja za njeho jako tworićela z džěłow wědomosće, literatury abo wuměłstwa.

Artikl 28

Kóždy ma prawo na socialny a mjezynarodny porjad, w kotrymž móža so w tutym wozjewjenju wuprajene prawa a swobody počnje zwoprawdźić.

Artikl 29

Kóždy ma winowatosće napłěćo tej zhromadnosći, w kotrejž je jeničce móžne swobodne a počne wuwiće jeno wosobiny.

Kóždy podleži płì wužiwanju swoich prawow a swobodow jenož tym wobmjezowanjam, kotrež zakon jeničce za tón zaměr płedwidzi, płipóznać a respektowanie prawow a swobodow druhich zawěsćić a sprawnym žadanjam

moralki, zjawno porjada a powšitkowneho derjeměća w demokratiskiej towaršnosći wotpowědować.

Tute prawa a swobody njesmedza so w žanym padže w napřećiwku k cilam a zasadam Zjednočenych narodow wužiwać.

Artikl 30

Ničo w tutym wozjewjenju njesmě so do toho směra wułożować, zo so za stat, za skupinu abo wosobu prawo stwori, tajke dźěło wukonjeć abo tajki skutk zwoprawdźić, kiž so na wotstronjenje w tutym wozjewjenju wuprajenych prawow a swobodow měritej.